

pa ipak — ostala je vezana za temu Boga i čovekove komunikacije s njim. U tom smislu i junak moderne literature rešava Paskalovu opkladu, lomi se oko onog što je lomilo „negativne“ likove F. M. Dostojevskog, promišlja „situacije“ u kojima se nalazi Kamijev Merso, ili kuša sebe u ambijentu apsurdna koji nam dočarava moderni teatar. Praznina, apsurd, bezizlaz, užasavaju čoveka na isti onaj način na koji su užasavali samog Paskala. Posebno su u studiji gospodina Šimundže zanimljiva razmatranja o Dostojevskom i njegovoj formuli — *bolje sa Hristom nego i sa samom istinom*. Velika metafizička tema Dostojevskog traje, ona progovara kod Kamija — posebno su uspele analize sveta Kamijevog dela — koji stvara „Stranca“ i muči se da dosegne umetnički uverljiv odgovor tek u „Kugi“.

I kada odriče Boga, i kada ga „prihvata“, literatura ne može da zaobiđe večnu dominantu svih čovekovih situacija — biće Božje koje čoveka uvek čeka. To je ključna teza ove dragocene studije.

Bilo bi potrebno poviše prostora da se svi tematski krugovi ovih analiza pomenu ili predstavite. Pa ipak, istaći ćemo neke, po našem sudu, najbitnije: sve Klodelove — uzmimo neke primere — ovozemaljske sumnje smiruju se u Bogu kao što se okončavaju sve sumnje i sve borbe između *erosa* i *etosa*, tako se događa i sa onim ljudskim situacijama iz dela S. Beketa ili J. Joneska, Godo neće doći, ali će Sizif neumorno tražiti čas svoje sreće — nadaće se susretu sa Bogom baš zbog toga što je situacija u kojoj se nalazi „apsurdna“.

Doktor Šimundža je od onih pisaca koji svoje teze ne nameće upadljivo, on svom čitaocu ostavlja prostora da se sam opredeli jer literatura je svet emocija.

Beležeći ovu vrednu studiju doktora Šimundže, osećamo potrebu da kažemo koju reč i o njegovim ruskim temama vezanim za problem Boga. Setićemo se još jedne zgrade iz jednog našeg romana. U Krležinom romanu „Zastave“ glavni junak — intelektualac razdrte svesti, nervčik koji hoće da bude svojevrsan svetac u svetu svojih ideala — kaže da se u ruskoj literaturi „o Bogu govori kao da ga doista ima“. Duhovita opaska Krležinog junaka je, između ostalog, svojevrsno priznanje uverljivosti moderne ruske literature. Doktor Šimundža podseća na Solženjicina, na činjenicu da ruska moderna literatura ne samo što „traži Boga“ nego ga — osobito moderna — nalazi, i o tome na umetnički uverljiv način svedoči. To novo rađanje Boga u modernoj ruskoj literaturi je nešto novo — nov fenomen, uveliko drugačiji od svega onoga što nam je pokazala dosadašnja moderna evropska literatura. O

jednom Maksimovu i njegovom kamijevski intoniranom romanu „Karantin“ zaista bi se moglo posebno govoriti.

Ukazali smo, naravno, samo na neke teme iz studije doktora Šimundže. Cilj nam je bio da istaknemo ovu dragocenu studiju pisanu znalački, jednostavnim i jasnim stilom. Akribiju ove studije posebno potvrđuje znalački primenjen „dokazni postupak“ koji se ni u jednom momentu ne odvaja od činjenice samog umetničkog dela. Poznato je naime da u sličnim prilikama autori zanemaruju svet autonomnog književnog dela. Kod nas nema mnogo studija koje se ovako široko bave temom ovakvog obima — jednom od najsveobuhvatnijih tema.

U tom smislu će knjiga doktora Šimundže biti korisna i zaista podsticajna. Ona je poziv na intelektualnu besedu, na dijalog koji je — kada je reč o temama ovakve širine — uvek otvoren.

JONA

JANKO ŠAGI, TEXTUS DECRETI CONCILII HIEROSOLYMITANI LUCANO OPERE ET ANTIQUIORIS ECCLESIAE DISCIPLINA ILLUSTRATUS, Edizioni di Storia e Letteratura, Roma, 1977, 1—186.

Dekret Jeruzalemskog koncila (Dj 15, 29) spada, bez sumnje, među najpoznatije novozavjetne tekstove o kojima se dosta raspravljalo. Često se olako prelazi preko ovog dekreta kao preko nečega što je samo privremeno dano i što danas nema toliko važnosti za Crkvu. Pisac u ovoj raspravi u prvom dijelu na temelju tekstualne, literarne i povijesne kritike ispituje izvorni tekst dekreta i njegovu strukturalnu i teološku važnost u djelima apostolskim i u Lukinom djelu (Lk — Dj), zatim u spisima Novog zavjeta i starijim dokumentima Crkve (15—122). U drugom dijelu iznosi porijeklo varijanata u „zapadnom“ i „cezarejskom“ tekstu (125—146).

Ispitujući bliži kontekst dekreta (Dj 15, 1—35), pisac se osobito zaustavlja na onome što klauzule dekreta znače, da li su moralnog i zakonskog reda, i na temelju svestranog istraživanja i produblivanja dolazi do zaključka da se radi o zakonskim propisima. Obratnici iz poganstva trebaju se „uzdržavati od mesa žrtvovana idolima (eidolothiton), od krvi (aima), od udavljenog (pnikton), od bludništva (porneia)“. Ne nameću se nuždom zakona, već potrebom očuvanja jedinstva Crkve, suživota

u ljubavi da se izgrađuje Crkva i sačuva kontinuitet spasenjske povijesti Crkve (str. 23.).

Posebno se zaustavlja na tumačenju smisla riječi *porneia* (37–57). Pisac se otkriva kao vrlo dobar poznavalac biblijske, rane kršćanske i rabinske literature. Nakon što je utvrdio da riječ *porneia* ima legalno a ne moralno značenje (kao blud, idolatrija, sakralna prostitucija), zabacuje legalna tumačenja nekih pisaca, kao da „*porneia*“ znači mješovitu ženidbu s poganima, ili prekršaj propisa bračnog života po Lv 15,18–28, ili zgusnut kodeks seksualnih propisa u Lv 16–18. Zaključuje da može biti govora samo o zabrani ženidbe u krvnom i bližnjem srodstvu po Lv 18,6–18, što se oko 100. godine u rabinskoj literaturi naziva *zenut*.

Izvor klauzula dekreta pisac utvrđuje ne toliko u takozvanim Noinim propisima (Post 9,4–6), već u Lv 17–18.

Autor dalje ispituje dekret u cjelokupnom Lukinom djelu (Dj – Lk) i dolazi do zaključka: dekret je legalne naravi i to odgovara idejama i cjelokupnom ustrojstvu Lukina djela.

U ostalim spisima Novog zavjeta pisac otkriva da riječ *porneia* ima moralno značenje u Mt 15,19; Mk 7,21, ali u Mt 5,32 i 19,9 ima legalno značenje kao i u Dj 15,29, i znači brakove sklopljene protiv Lv 18,6–8, to jest u krvnom i bližnjem srodstvu (*zenut*). Više nego u Evanđeljima, pretpostavlja se postojanje dekreta u Pavlovim spisima i u Otkrivenju. U poznatom tekstu Gal 2,1–10; 2,11–14 (sukob Pavla i Petra) na prvi pogled čini se kao da ne postoji dekret; naprotiv, ako ispravno shvatimo dekret u zakonskom smislu, tada se vidi da ta raspra pretpostavlja poznavanje dekreta (str. 79–81.). Iako se u tim spisima nigdje ne navodi dekret, očito je da se općenito primjenjuje u životu prve Crkve.

Pisac nas dalje vodi kroz spise prvih vjekova kršćanstva i luči dva razdoblja: do sredine drugog stoljeća ne spominje se izričito dekret, ali se kao zakoniti propis primjenjuje u životu

Crkve. Od druge polovice 2. stoljeća na Istoku Klement Aleksandrijski i na Zapadu Irenej izričito ga spominju i shvaćaju kao zakonski dekret i kao takav se primjenjuje. U to vrijeme nastaje i čitanje takozvanog „zapadnog“ i „cezarejskog“ teksta koji daju nekako obojenost moralnog tumačenja smisla dekreta, i to se pojavljuje kod nekih pisaca, vjerojatno kao ustuk protiv gnostičkih težnja i rigorističkih strujanja.

Svoju studiju autor zaključuje: dekret Jeruzalemskog sabora ima zakonski smisao, a ne moralni. Važnost mu je da se Crkva pokaže pred svijetom kao ono što ona jest u svojoj biti: jedna i sveta koja okuplja sav svijet, obračunike iz židovstva i poganstva. Donošenje dekreta bilo je od životne važnosti za unutarnju izgradnju Crkve i za evangeliziranje svijeta. Dekret ostaje primjer i načelo istinite i pune obnove Crkve i pastoralne skrbi u svako vrijeme i u svim okolnostima.

Iako nas dekret ne obvezuje glede hrane, ipak ostaje i danas na snazi istinski kršćanski duh ljubavi kojim se dekret nadahnjuje: glede hrane da se čuvamo sablazni, od duha okrutnosti te njegujemo umjerenost. Glede *porneia-zenut*, Crkva i danas u svojim zakonima primjenjuje propise dekreta.

Zahvalni smo našem bibličaru na ovoj iscrpnoj i preglednoj studiji o važnom dekretu Jeruzalemskog sabora, preko kojeg tako olako prelazimo kao preko nečega što nema toliko važnosti za razvoj Crkve i njezinog jedinstva. Pisac dobro pozna i vlada nepreglednom literaturom o toj stvari, dobro pozna povijesno-političke i društveno-kulturne prilike prvih stoljeća kršćanstva, služi se dokumentima prve vrste koje znanstveno i s dubokom akribijom ispituje, analizira i tumači. Svakako, koji god se bibličar bude tom problematikom bavio, ne može mimoći ni ovu malu ali dragocjenu studiju.

C. TOMIĆ